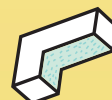

Architektura pro děti & učitele

Architecture for Visegrad
Children & Teachers

publikace

obsah

Architektura pro učitele 2

- 1 Architektura pro učitele 3
- 2 Současné iniciativy & jejich metody 6

Architektura pro děti 8

- 1 Město kolem nás 9
- 2 Domy co jej tvoří 20
- 3 Co je uvnitř 30
- Pohybovky 38

Úvodem

Držíte v rukou knihu, která se může stát inspirací pro rozvoj kreativity při práci s dětmi a která Vám pomůže zařadit do vašich společných aktivit také naše okolí, domy, krajinu a město ve všech jeho podobách.

Architektura pro děti, učitele a vlastně pro všechny.

Nápad přišel do ArtSchool až ze severu Evropy. Ve Finsku, přímo v Helsinkách, měšťě Alvara Aalta a úžasného designu Marimekko, funguje již mnoho let škola architektury pro děti a mládež, Arkki. Jejich hravý přístup k výuce architektury a environmentálnímu vzdělání pro děti nás inspiroval k zamyšlení se nad tématem.

Spolupráce s Arkki bohužel nevyšla. K vytvoření konceptu aktivit spojených s architekturou pro děti bylo tedy třeba vymyslet úplně vše. Potřebovali jsme sehnat kreativní, akční a milé lidi, kteří by nám s obsahem pomohli. Chtěli jsme vytvořit mezinárodní prostředí a tak jsme se dostali k International Visegrad Fund, díky kterému teď tuto knížku čtete. Avšak hlavní díky patří učitelkám, architektům a architektkám, kamarádům, rodičům, umělkyním, dětem a všem, kteří se zapojili, hráli si a bavili se s námi.

Díky Malému grantu jsme zorganizovali workshop architektury pro učitele, kde jsme zmapovali podobné iniciativy v Česku, vzájemně jsme se inspirovali, představili své projekty, společně přemýšleli nad architekturou a vymýšleli hry. Navrhli jsme také obsah letní školy architektury pro děti, kde jsme si poté celý koncept připravovaných aktivit s dětmi vyzkoušeli. Bylo to akční a plné přírody i města. Dětem se nechtělo domů a všichni odcházeli vyčerpaní, ale s úsměvem na tváři.

Tato kniha je výstupem a zároveň návodem ke hrám a aktivitám. Berte ji jen jako začátek, rozvíjejte hry dál, upravujte a bavte se. Naučte děti vnímat své okolí, bude jim pak na něm více záležet.

Hodně zábavy přeji

ArtSchool / *iniciátor projektu*

Hana Ryšavá / *patronka projektu a zakladatelka ArtSchool*

Karolína Tichá / *koordinátorka projektu*

Lucie Nippertová / *architektka projektu*

Eva Veselá / *designérka projektu a publikace*

Architektura pro učitele

Architektura a urbanismus nejsou slova jen pro odborníky. Jsou obrazem našich životů, politické situace aktuální doby a reprezentují náš domov, jen v mnohem menším měřítku. Obsahují v sobě v podstatě celý svět, ve kterém žijeme. Mnoho jevů všedního dne spadá do této problematiky a týkají se každého z nás. Zasahují do nejrůznějších oblastí, kterými jsou, v jazyce školním, vlastně předměty. Není to jen výtvarná výchova, jak by se mohlo zdát, ale i fyzika, občanská výchova, zeměpis, biologie, dějepis a další. Vzdělávat děti o prostředí kolem nás je čím dál tím důležitější. Nejde o to, abychom se stali architekty. Je stále potřebnější, aby si lidé byli vědomi svého okolí, vážili si ho, vnímaly negativní vlivy a žádali naopak o kvalitnější prostředí k životu. Přímou se poté nabízí, aby právě učitele ve svém důležitém poslání byli těmi, kteří ukazují svět v souvislostech a mysleli na to, jak zařadit tuto výchovu do pravidelné výuky. Je samozřejmě potřebné, aby se sami v této oblasti vzdělávali a právě tomu bychom rádi napomohli i my.

Cílem našeho setkání bylo zasvětit přihlášené do tématu architektury pro děti a také navázání kontaktů mezi stejně smýšlejícími lidmi. Víkend jsme rozdělili do tří různě zaměřených částí:

1

Architektura pro učitele

Uvedení do tématu architektury a urbanismu formou cvičení a pracovního listu s různými kategoriemi architektonických prostředků a cílů. Brainstorming a diskuze nad obsahem her pro děti.

2

Současné iniciativy & jejich metody

Představení již existujících iniciativ zabývajících se architekturou pro děti. Názory a zkušenosti osobností, kteří se tématem zabývají.

3

Vybrané hry & aktivity pro děti

Poslední část se věnovala navazující letní škole architektury pro děti, které se téměř všichni přítomní zúčastnili. Probrali jsme osnovu témat a také vybrané hry, nad kterými jsme diskutovali.

Autor Zsuzsanna Mészáros / Budapešť

První aktivita měla za cíl pomoci pochopit kompozici architektury. V pracovním listu byly uvedeny principy architektury (rytmus, proporce, kontrast, ...) a nástroje k jejich dosažení (forma, materiál, světlo, ...). Po promítnutí obrázku stavby či objektu v krajině bylo úkolem vybrat to nejvíce odpovídající spojení těchto dvou faktorů.

Poté jsme mezi účastníky vyvolali diskuzi na téma her pro děti, které se vážou na principy architektury. Společně jsme přemýšleli, která témata je dětem důležité předat, jakým způsobem jim je nejlépe předat a jak by se výsledná hra mohla jmenovat. Náměty nyní slouží jako podklady k vytvoření nových aktivit a rozhodně doporučujeme si takový brainstorming vyzkoušet – témat je totiž nepřeberné množství!

Například

Vyjáďři se bez mluvení! (děti by měli danou situaci či pocit vyjádřit jiným prostředkem, než řečí)

Vzbudte smysly (zkoušet vnímat svět jinak – dívat se skrz zrcátko na strop, poslouchat pomocí trychtýře....)

Zvaž to! (pokoušet se vyvážit nejprve různé materiály a poté věci stejných materiálů, ale různých tvarů; zkoušet, jak rychle trvá, než dopadnou na zem)

Jak se cítíme v prostoru? (každé dítě si přinese malou hračku a pro tu vytvoří ideální místnost; povídáme si, zda je prostor dost velký, jak se asi hračka cítí a jak by se cítila v domečku někoho jiného...)

Oblíbené místo (kde jsi byl/a nejvíce šťastná, jaká je tvoje oblíbená vzpomínka; proved' po tomto místě ostatní formou imaginární prohlídky v prázdné místnosti)

Seznam přednášejících a představených témat týkajících se architektury pro děti:

Kristýna Stará / Praha / www.architektiveskole.cz

kristyna@architektiveskole.cz

Současná situace ve vzdělávání dětí v architektuře. Vznik a působení iniciativy Architekti ve škole.

Alice Křížová-Stuchlíková / Brno / alicest@email.cz

V rámci jednoho semestru na pedagogické fakultě MUNI pod jejím vedením studenti zpracovali různá témata z architektury či urbanismu do knih, metodických listů a dalších aktivit.

Petr Jakšík / Praha / yakisyk@gmail.com

Vlastní přístup ke vzdělávání dětí v architektuře a urbanismu. Zkušenosti z workshopu architektury pro děti, který se konal pod jeho vedením v Olomouci.

Slávka Bulíková (Slovensko) / Šamorín

www.kreativne.wixsite.com/info / bulikova@gmail.com

Projekt Domografia (2010-2013), cestující výstava aktuální slovenské architektury. Proč by výstava nemohla přijít za lidmi? Každý z nás má jiné nároky na bydlení. Filmy s příběhy obyvatel, kteří se odvážili stavět jinak, po svém, se promítaly v pavilonu na přívěsném vozíku. Dále o ateliéru Lumiér a o architektonické osvětě skrz fotografii.

Zsuzsanna Mészáros (Maďarsko) / Budapešť

www.designped.com / zsuzska.meszaros@gmail.com

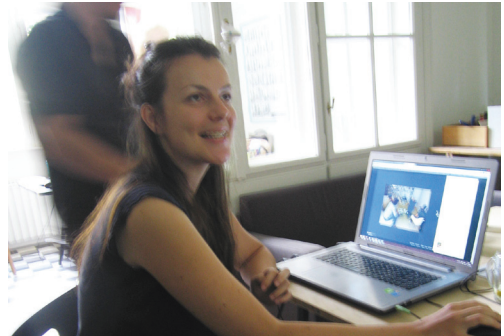
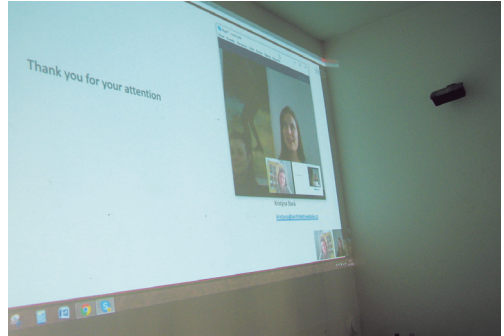
Vlastní zkušenosti s vedením dětí, které učí na Budapešti Fazekas Mihaly Elementary and Secondary School. Jako architektka a pedagožka zároveň vymýšlí a uskutečňuje s dětmi množství her, aktivit a projektů, které mají mnohdy i reálný přesah (např. zvelebování prostor školy včetně shánění finančních prostředků).

Katerzyna Trojanowska (Polsko) / Kraków

www.villa.org.pl / kasia@villa.org.pl

V renesanční vile Decius pro děti každoročně pořádají den a noc zaměřené na renesanční kulturu. Příště by rádi zařadili okruh architektury.

Další inspiraci a kontakty můžete získat např. z memoranda Architektura ve vzdělávání, které vzniklo z mezioborového setkání v rámci cyklu Otevřeného think-tanku architektů (OTTA) na téma „Vzdělávání aneb Architektura součástí základního vzdělání“, uspořádaného společností Plzeň 2015, o. p. s. a Českou komorou architektů (ČKA) ve spolupráci s organizacemi Architekti ve škole, Nadace Proměny a ARCHIP dne 1. dubna 2014 v Domě hudby v Plzni.

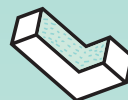
Architektura pro děti

Cílem pro nás není vychovávat nové architektky, ale zvyšovat povědomí veřejnosti o tom, jak důležité je pro nás prostředí, ve kterém žijeme, a také to, že jeho podobu může ovlivnit každý občan, což je přirozenou součástí života v demokracii. Kde jinde začít, než u dětí. Děti se ve školách běžně učí o výtvarném umění, o ekologii, o politice a fungování naší společnosti, což je v pořádku. O domech, městech, sídlech a jejich významu pro náš život jim však řekne jen málokterý učitel a přitom právě to nás všechny bez rozdílu obklopuje každý den...

Osnova témat

Rámcová témata, kterými jsme se pokusili nastínit široký záběr architektury a urbanismu:

- 1 **Město kolem nás**
- 2 **Domy co jej tvoří**
- 3 **Co se skrývá uvnitř**

Věkové složení

Naší letní školy se zúčastnilo patnáct dětí ve věkovém složení od 4 do 12 let. Jelikož je však pro mnoho činností tento věkový rozptyl příliš velký, rozdělili jsme děti do dvou skupin dle věku a schopností. Aktivitu jsme dále uzpůsobovali těmto skupinám na míru. V popisech her na následujících stranách vždy naleznete, s jakou skupinou dětí jsme je vykonávali – PŘEDŠKOLÁCI (4–7), ŠKOLÁCI (8–12). Doporučujeme pak hry použít či transformovat dle vlastního uvážení, zkušeností a konkrétní skupiny dětí. Taktéž doporučujeme dělat v rámci aktivit přestávky dle aktuálního rozpoložení skupiny.

Žádáme, aby se publikované aktivity nepoužívali ke komerčním účelům, popřípadě před použitím kontaktujte autora. Pokud by došlo ke zveřejnění aktivity na jiném portále, prosím, uveďte zdroj. Uvítáme také ohlasy na vyzkoušené hry a další nápady na vylepšení. Vzájemná výměna zkušeností a názorů vždy jen přispívá k dalšímu rozvoji!

1 Město kolem nás

Jak se cítíme ve městě?

Plánujeme město

Aktivity zaměřené na poznávání prostředí kolem nás v širším kontextu. Prostředí přírodnímu je v dnešní výuce věnovaná poměrně zasloužená pozornost, nicméně prostředí městskému téměř žádná. Přitom téměř 70% obyvatel u nás žije ve městech.

Jak se cítíme ve městě?

Autor Aleška Čeňková, Zuzana Zbořilová (Město letí!)

Modifikace Jana Netíková

Svět kolem nás nevnímáme jen zrakem, ale i dalšími smysly. Cílem je navést děti, aby si uvědomovaly kvality (a nekvality) prostředí kolem sebe.

Pomůcky

obrázky různých situací z městského prostředí *

1,5 hodiny

Příklady

rozkvetlý květinový záhon v parku, přeplněný odpadkový koš, tlačeniče v MHD, chaos na velké křižovatce ve městě, kolona na víceproudé silnici, hezké dětské hřiště....

Věk

předškoláci
školáci

Zdroje

GEHL, Jan. Města pro lidi. Brno: Partnerství, c2012. ISBN 978-80-260-2080-6.
internet

Přichystejte si obrázky z městského prostředí, ideálně stejným dílem pozitivní i negativní. Nejprve se dětí zeptejte, zda vědí, co jsou to smysly a jaké člověk má. Povídejte si a navedte je na myšlenku, že svět vnímáme nejen zrakem, ale i sluchem, čichem, hmatem.

ŠKOLÁCI

1

Promítejte dětem připravené obrázky a ptejte se jich, jaké smysly by na daném místě v tu chvíli používaly (např. cítit vůni květin, slyšet ševlení listů ve větru, ...). Nenechte děti hodnotit, zda se jim daná situace líbí nebo ne. Pouze diskutujte nad vjemy.

2

Vytisknuté obrázky pak dětem předejte a požádejte je, ať je rozřídí na pozitivní a negativní. Pokud si nebudou vědět rady, mohou utvořit neutrální hromádku. Poté s nimi jejich volby rozeberte a nerozhodné pomozte určit. Diskutujte i nad tím, jak by se situace dala řešit a zda něco podobného zažili na vlastní kůži.

U celé aktivity je důležité co nejméně toho dětem říkat a nechat je, ať na vše přijdou samy. Spíše kladte otázky, než abyste říkali odpovědi.

PŘEDŠKOLÁCI

Vyhradte si pro tuto aktivitu prázdnou místnost.

1

Před každým obrázkem dětem pomozte vcítit se do různých pocitů v prostoru. „*Představte si, že jste v...*“ Ukazujte dětem připravené obrázky a ptejte se jich, jaké smysly by na daném místě v tu chvíli používaly. U každého obrázku zapojte s dětmi fyzické aktivity – čichejte vůni, vydávejte zvuky ševlících listů, poletujte a cvrlikajte jako ptáčci....

2

V místnosti označte jednu stěnu jako pozitivní (ano, chtěl bych tam být) a druhou protější jako negativní (ne, nechtěl bych tam být).

Uprostřed mezi stěnami udělejte neutrální území. Poté dětem ukazujte postupně obrázky a vyzvěte je, aby utíkali na tu stranu místnosti, se kterou souhlasí. Poté, co se děti rozdělí, se můžete z lektora stát reportérem, který se chodí střídavě ptát na názory „občanů města“, proč se rozhodli právě pro tu kterou variantu. Děti často vidí svět jiným úhlem pohledu a tak se třeba dozvíte, že se Martínkovi líbí být na přeplněném parkovišti, protože je tam určitě hodně lidí se kterými by si mohl povídat, nebo že ulice s psími exkrementy je super, protože to jsou překážky, které může přeskakovat.

BONUS!

Se stejnými obrázky můžete hrát hru SOCHY. Ukažte dětem obrázek a vyzvěte je, aby zaujaly polohu sochy, která by v daném místě podle nich mohla stát. Poté obcházejte po místnosti a komu klepnete na rameno, ten se rozpohybuje a sdělí ostatním, jakou sochu představuje a proč. (Např. rozkvetlý park - socha vesele běžícího člověka)

* *obrázky různých situací z městského prostředí*

Plánujeme město - školáci

Inspirace Aleška Čeňková, Zuzana Zbořilová (Město letí!)

Modifikace Lucie Nippertová

Cílem je seznámit děti s pojmem městská struktura a s jejími různými podobami (a důvody vzniku). Město se skládá ze spousty vrstev a proto jej nemůže plánovat jeden člověk; je potřeba mnoha odborníků. Děti sami si zahrájí na plánovače a vybudují vlastní město.

Při přípravě této aktivity je ideální obrátit se na odborníka (architekt, urbanista, krajinář).

Pomůcky

prezentace na téma městských struktur, lístečky na losování přírodních podmínek, pastelky, fixy, barevné lepicí pásky, fixa na umělou hmotu, nůžky

3 hodiny

Zdroje

GEHL, Jan. Města pro lidi. Brno: Partnerství, c2012. ISBN 978-80-260-2080-6.
internet

Věk

školáci

MĚSTSKÉ STRUKTURY

Ukážte dětem ortofotomapu města, ve kterém bydlí (v našem případě to bylo Brno). Zeptejte se, zda už někdy viděli obrázek města z tohoto pohledu, zda ví, kde jsou domy, ulice,... Poté děti vyzvěte, ať zkusí ukázat, kudy dříve vedly městské hradby a kde jsou náměstí. Tím se dostanete k tématu růstu města a postupně promítejte připravenou prezentaci:

Původní hradby a město („cože, to bylo tak malé?!”) > náměstí, k čemu sloužilo a slouží dnes > řeky a jak souvisí se zakládáním měst > ulice větvcí se od centra a další růst města > zboření hradeb, důvody a příčiny > vznik městského parkového okruhu > obrázky významných budov v něm (nechte děti hádat, co to je za domy).

Poté ukážete podobná města (pro Brno je to Vídeň jako jeho předobraz, poté další česká města se zbořenými hradbami - Olomouc, Plzeň, České Budějovice,...). Povídejte dětem o tom, proč v ČR vypadají města převážně takto (rostlá města,...).

Dále projděte s dětmi obrázky map dalších měst, které ale vznikly jiným způsobem a řekněte proč. Města plánovaná (převážně americká - např. Filadelfie, New York). Města novověkých ideálů (zahradní město, Palmanova,...). Futuristické ideály (kráčejší město,...).

PLÁNUJEME MĚSTO!

„A nyní bude vaším úkolem společně naplánovat město!“ Aby to však bylo jako ve skutečnosti, musí děti nejprve vědět, kde se jejich město bude rozkládat. Připravte předem sadu losovacích lístků. Výsledek losování určí výchozí přírodní podmínky - VODSTVO (jedna řeka, dvě, tři, ...), TOPOGRAFIE (rovina, jeden či více kopců, údolí v horách,...), EKONOMICKÁ VÝHODA (husté lesy, úrodná půda, nerostné bohatství,...), PODNEBÍ (sucho a horko, vlhko a deštivo, mírný pás – losujte jako poslední a předem vytáhněte možnosti nekompatibilní s předchozími volbami). U každé oblasti s dětmi poté proberte, co to znamená pro jejich město – nechte mluvit převážně děti a navědte je otázkami (husté lesy – obchod se dřevem, pily, továrny na papír; nerostné bohatství – průmyslové město). Poté si nejdříve každý zvlášť dle vlastní fantazie rozvrhne vylosované podmínky a nakonec děti musí vytvořit společnou konečnou variantu, kterou pomocí lepících pásek nakreslí na podlahu.

„Pozor děti, město ale neplánuje pouze jeden člověk! Je potřeba mnoho odborníků, kteří spolu musí spolupracovat.“ Pro účel této aktivity byly vybrány čtyři okruhy. Děti se dle vlastních preferencí rozdělí do skupinek, disponují určitou barvou lepící pásky a mají pravomoce rozhodovat o svém oboru.

Vodní inženýři

(modrá páska) - vědí toho nejvíce o vodstvu a okolí řeky, např. mohou upozornit architekty, že budova stojí příliš blízko a je v povodňovém ohrožení,...

Dopravní inženýři

(černá páska) - starají se o dopravní infrastrukturu, stavbu cest a jejich smysluplnost

Architekti (žlutá a červená páska)

- mají na starosti stavbu budov, měli by dbát na rovnoměrné rozmístění funkcí ve městě, ...

Krajinář a zahradní architekti (zelená páska)

- dohlíží na dostatek zeleně ve městě, parků, stromů v ulicích, spolu s architekty tvoří volnočasové zóny,...

Děti pak společně tvoří pomocí lepící pásky město. Musí se vzájemně domlouvat, některé skupiny častěji, některé méně často. Je potřeba dětem několikrát připomenout, že teď jsou „odborníci“ a co to znamená. Že pokud např. krajinář poví, že je v oblasti málo zeleně, ostatní by jej neměli přehlížet, ale dát na něj, protože on to „ví nejlíp“. Na konci (či i v průběhu) je dobré s dětmi jejich město projít, nechat se provést.

Plánujeme město - předškoláci

Inspirace Aleška Čeňková, Zuzana Zbořilová (Město letí!)

Modifikace Jana Netíková, Zsuzska Mészáros

Cílem je seznámit děti s pojmem městská struktura a s jejími různými podobami (a důvody vzniku). Město se skládá ze spousty vrstev a proto jej nemůže plánovat jeden člověk; je potřeba mnoha odborníků. Děti sami si zahrají na plánovače a vybudují vlastní město.

Pomůcky

prezentace na téma města, barevné lepící pásky, křída, stavebnice Kapla či jiné - Lego, kostky,...), barevné samolepící lístečky, var. převleky (stavební inspektor, realitní makléř, ...)

Zdroje

internet

3 hodiny

Věk

předškoláci

1. BUDAPEŠTÍ NA KOLE

Předem si připravte obrázkovou prezentaci „Příběh města“. My jsme povídali o Budapešti. V prezentaci byla postava Zsuzsky na kole, které se pohybuje městem a zastavuje se na různých místech, dokud z domova nedorazí do svého zaměstnání. Zsuzska cestu vyprávěla jako příběh. „...*Tak tady bydlím. Každé ráno nasednu na kolo a jedu do práce. Můj první cíl je pošta, kde pošlu pohled babičce. Další zastávkou poté květinářství – kupuju květiny pro kamarádku, která je v nemocnici a hned jí je jedu zavést. Nemocnice je tady...*“ Tímto způsobem se děti uvedou do tématu různorodosti města, co v něm můžeme nalézt za budovy a místa a k čemu slouží. Seznámení s urbanistickou strukturou města bylo volně zakomponováno do vyprávění. Např.: „*Kdybych tady na té ulici zahrnula doprava, mohla bych tuto část města objíždět pořád dokola, protože právě tak je tato ulice postavena.*“

2. STAVÍME BUDAPEŠT!

A teď si spolu Budapešť postavíme! Na podlahu křidou předem vyznačte zjednodušenou strukturu města. Dětem potom dávejte nastříhané barevné lepící pásky a nechte je, ať lepí sami. Bavte se o barvách – *co bude zelené? (parky) co modré? (řeky) jaké uděláme cesty?*

3. STAVÍME DOMEY!

Zeptejte se dětí, co jim z příběhu nejvíce utkvělo v hlavě, pomozte jim vzpomenout si na co nejvíce situací a budov. Děti mají za úkol si každé zvlášť postavit nejrůznější budovy ve městě, my jsme použili stavebnici Kapla. Určete jedno místo, které se stane obchodem s materiálem a dětem jej vydávejte. Kapla je s trochou fantazie vše - kov, dřevo, dráty, ... Doptávejte se, z jakého materiálu dům staví, jaké součástky potřebují, jestli už mají komín, vyhleďte slevu na beton, železné pruty... Dětem můžete dát předem „peníze“ za které si budou materiál nakupovat, my jsme v této hře zvolili placení plácnutím do dlaně a děti tak v nákupu zboží nijak neomezovali. Pokud se dětem materiál hromadí, zavřete obchod, aby začali stavět. Až mají přibližně hotovo, utvořte s dětmi vláček - jste turisté, kteří se jedou podívat po domech. Společně kontrolujte, zda některý dům nestojí v cestě, v řece atp. Děti komentují, jaké budovy postavily. Poté se zeptejte, zda nějaké ve městě chybí a vybídněte děti, ať je dostaví.

4. POVOLENÍ

Zatímco děti staví, jeden z lektorů se převleče za pracovníka stavebního úřadu (desky s papírem, tužka, helma,...), vstoupí bez ohlášení do místnosti a začne obcházet jednotlivé domy a kontrolovat, zda mají stavební povolení. „*Máte stavební povolení? Jestli nechcete, abych dům strhl, běžte si na stavební úřad!*“ S těmito slovy děti odesílá do vedlejší místnosti, kde je již druhý lektor, který má přichystané bílé lepicí papírky a dětem je na požádání vydává. Ty si pak děti musí nalepit ke své stavbě. Po nějaké době, kdy si děti opět v klidu staví, přichází lektor v roli úředníka z oboru životního prostředí, kontroluje. „*Máte povolení? Místo na popelnice? A co kanalizace? Komín? Je vše ověřeno?*“ Opět je odesílá na příslušný úřad, kde dostanou zelený papírek. U nás dále přišel realitní makléř, který děti přesvědčoval, aby mu své domy prodaly, rozdával vizitky a kupodivu většinu domů zkoupil. Jako poslední se objevil bulvární novinář. „*Slyšel jsem, že je zde lukrativní místo - ne všichni mají stavební povolení a přesto se prodává jeden dům za druhým!*“ Dělá rozhovory s dětmi alias architektky, zjišťuje zajímavé drby a dělá fotografie... Děti se tak hravou formou setkávají s různými situacemi ze skutečného života.

5. VICHŘICE

Úplně nakonec se přiznají vichřice. Je potřeba počínat si citlivě a zvážit věk a složení skupiny - nejprve upozorněte, že se něco bude dít. „*Poplach, poplach, právě přišlo hlášení z meteorologické stanice, že se do 5 minut nad městem má přehnat stoletá bouřka!*“ Poté se přiznají vichřice - ideálně dvě osoby s pláštěmi, kteří běhají po místnosti a vše boří. Je důležité v průběhu komentovat: „*Je to živé, bere vše, nedělá rozdíly, je spravedlivá!*“ a opravdu nevynechat ani kousek. Ideální je hned

poté začít děti chlácholit a shrnout situaci, zopakovat si, co všechno jsme se naučili: „Už víme, že potřebujeme stavební povolení, kontrolu z odboru životního prostředí a také jsme se naučili domy stavět! Příště budou mnohem stabilnější, vydrží i vychřící a nespadnou! Takové živelné pohromy se na světě čas od času stávají.“ Tuto část je samozřejmě možné vynechat.

6. ÚKLIDOVÁ ČETA

Následně děti ihned zmobilizujte do úklidové čety. Přistavíme ‚těžkou techniku‘ (košťata, ...) a pustíme se do práce. Vše uklidíme, pláceme si a za odměnu sníme svačinu. :) Tuto variantu lze samozřejmě zahrát i s většími dětmi a získávání povolení rozpracovat i s detailními úkoly podobnými realitě.

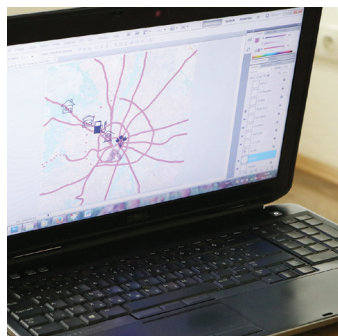

Na plánu Budapeště později vznikla výstava všech projektů.

Předškoláci

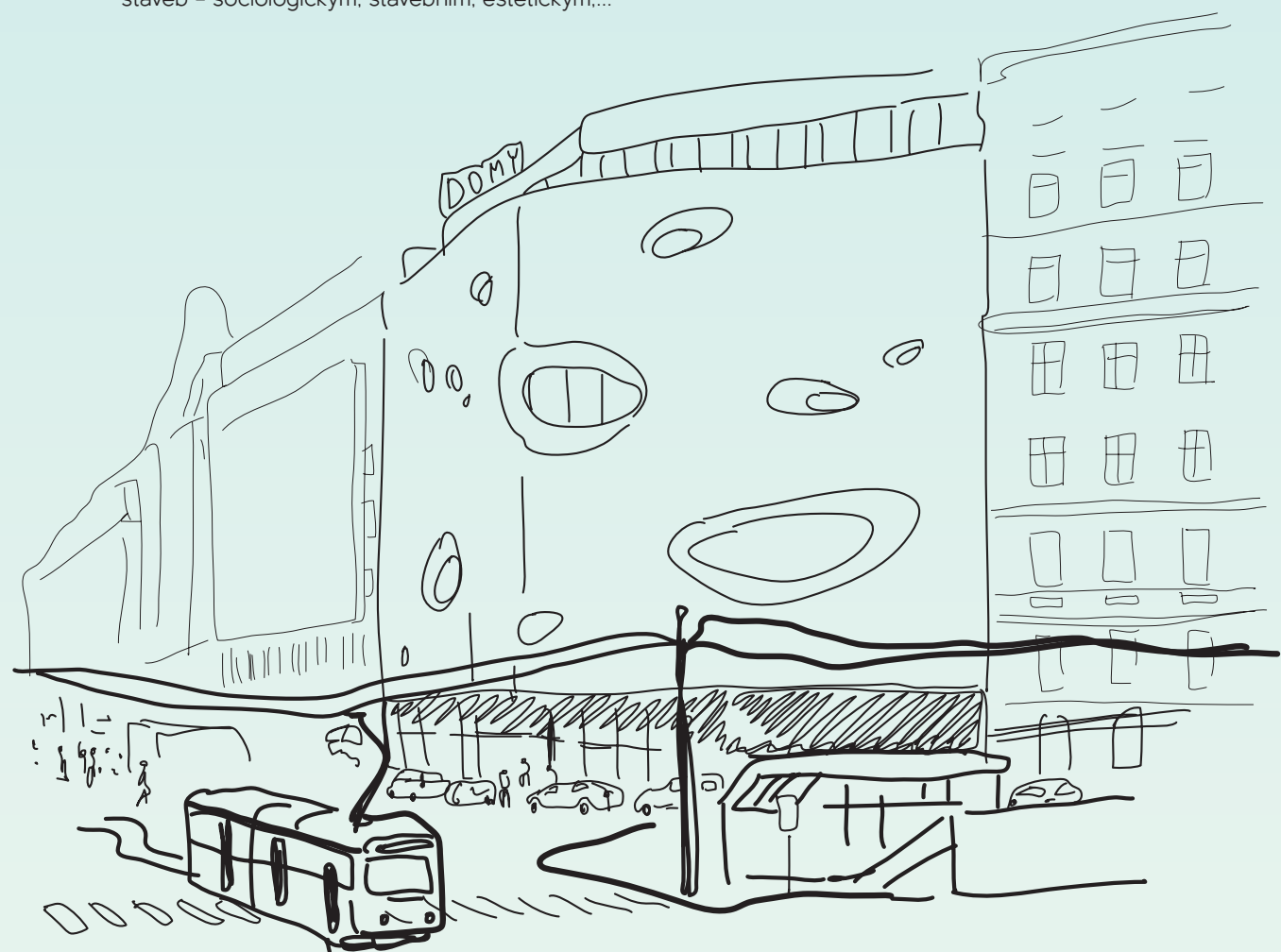
Origami domky

Příbytky

Z jakých materiálů se staví domy?

Fasáda

Na městské prostředí působí a utváří jej mimo jiné z velké části právě domy. V této kapitole jsou aktivity věnované nejrůznějším aspektům staveb – sociologickým, stavebním, estetickým,...

Origami domky

Autor Slávka Bulíková

Postupnými instrukcemi si děti tvoří svůj vlastní domeček. Úloha v sobě nese prvky arteterapie.

Pomůcky

barevné a bílé papíry, nůžky, lepidla, pastelky, fixy, voskovky,....

2 hodiny

Věk

předškoláci
školáci

* pozn. vhodné spíše pro předškoláky

Doporučujeme, aby lektor vyráběl společně s dětmi svůj vlastní domek a mohl tak případné nejasnosti názorně ukazovat bez zásahu do výtvaru některého z dětí.

1

Každé dítě si vybere tři papíry, každý jiné barvy. Ty nasáhá na proužky a následně na čtverečky (nemusí být žádná přesná velikost či tvar).

(viz. / str. 25)

2

Společně s dětmi poskládejte origami domeček z papíru.

(viz. návod / str. 25)

3

Děti polepí střechu čtverečky - střešní tašky. Motivujte je, ať lepí čtverečky hezky bez mezer a přesně podél linky střechy. (viz. / str. 25)

4

Jednu část domu prohleďte za stranu obrácenou do ulice. Vykládejte dětem o tom, co všechno na této části domu můžeme najít a že ji uvidí všichni, kteří půjdou okolo. Děti již u toho na svůj domek v průběhu kreslí libovolnými kreslícími pomůckami.

...poštovní schránka, aby pošťák věděl, kam nám hodit dopis od babičky. Zvonek, číslo domu. Dveře. Okna a v nich můžeme mít záclony, květiny, ..."

5

Stejným způsobem se potom přesuneme na druhou stranu domku, obrácenou do zahrady. Zdůrazníme, že tuto stranu domku neuvidí nikdo, koho tam nepozvou. „Tady je to jen a jen vaše, můžou sem jen ti, které pozvete. Může tu být třeba krmítko pro ptáčky, lavička,..."

6

Naposledy si děti ze zeleného papíru vytvoří libovolně velkou zahradu. Opět je vyprávěním inspirujeme k tvorbě prvků. „jezíčko, stromy, plot,..." Fantazii se meze nekladou a vše je povoleno!

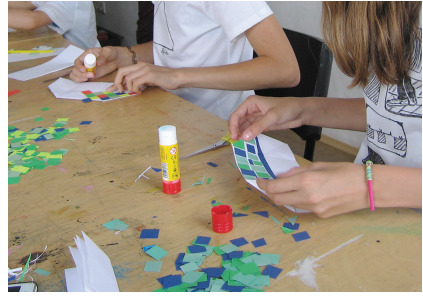
Na výsledných výtvorech pak můžeme pozorovat různé aspekty rozpoložení dětí, které se projevují ve výběru barevnosti, stylu pokreslení přední a zadní strany domu (co vidí ostatní a co je jejich vnitřní svět), avšak bez arteterapeutického vzdělání aktivita tento hlubší smysl postrádá. Děti samotné si pak touto formou uvědomují význam termínů veřejný a soukromý prostor a také se učí přemýšlet o různých součástech domů a bydlení.

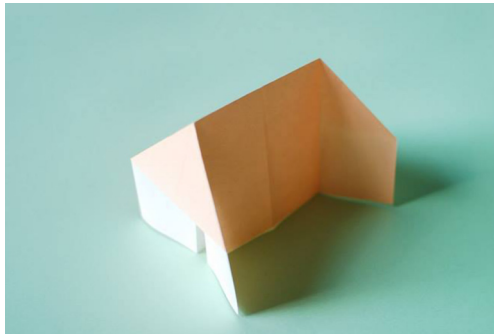
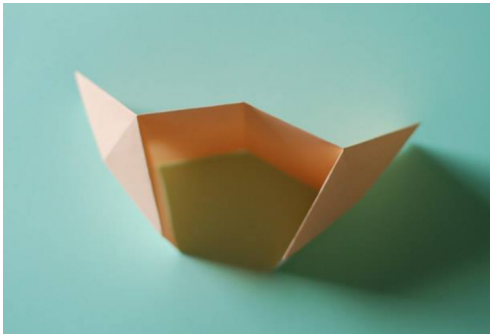
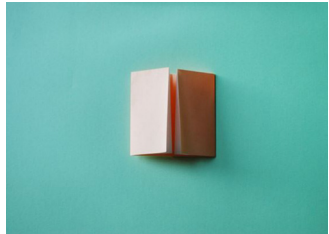
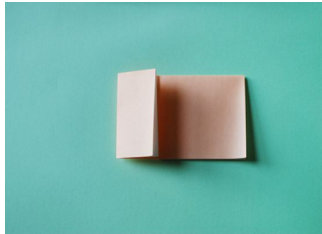
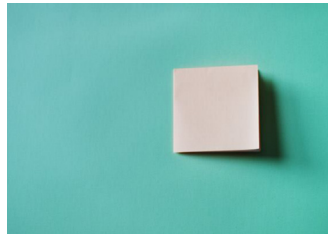
1

3

2

Příbytky

Autor Jana Netíková, Lucie Nippertová, Zsuzska Mészáros

Pomocí pohádky a obrázků s dětmi mluvíme o různých typech příbytků. Poté si děti postaví vlastní příbytek z větví.

Pomůcky

Pohádka o bydlení (*my jsme použili pohádku o pračlověku ze hry „teplo domova“ z portálu www.architektiveskole.cz*).

Obrázky různých příbytků, vhodný exteriérový prostor s větvemi a dalším přírodním materiálem, látky, provázky, nůžky, barevné lepící pásky.

3 hodiny

Věk

předškoláci
školáci

Zdroj

www.architektiveskole.cz, internet

JAK SE BYDLÍ VE SVĚTĚ?

Povyprávějte dětem pohádku o pračlověku a o tom, jak a proč si vůbec vyrobil první příbytek (viz. pomůcky). Poté ukazujte obrázky nejruznějších obydlí z celého světa a nechte děti hádat, jak se jim říká, kdo je postavil a kde (např. iglů + eskymáci + severní pól nebo teepee + indián + Amerika,...). Povídejte si o tom, proč příbytky lidí vypadají rozdílně (vliv podnebí, místních materiálů,...)

POSTAV SI VLASTNÍ PŘÍBYTEK!

Děti rozdělte do skupin (dle jejich vlastních preferencí) - stanou se tak kmeny domorodců. Každá skupina si zvolí symbol, který jim nakreslete barvičkami na obličej (červený blesk, bílé srdce, modrá hvězda,...). Na zahradě ukažte, z jakých materiálů můžou čerpat a uveďte, že jejich úkolem je postavit si v týmu vlastní příbytek. Určete jedno místo, které se stane obchodem - nabízejte zde látky, provázky,

barevné lepící pásky a další atributy. Děti si vždy musí říct, kolik palců či loktů si přejí - musí místo přeměřit, uvažovat o něm racionálně a učit se různé míry podle kterých se dají věci měřit a vážit. Platí se imaginárně, plácnutím.

Menší děti (4-6) vyráběly spíše malé doplňky z provázků a klacíků. Ty však můžou později nabízet do příbytků větších dětí a tak se třeba i postupně sloučit. Pokud by chtěly postavit svůj vlastní příbytek, je třeba jim celou dobu asistovat.

Pokud, tak jako my, potřebujete stavby do druhého dne zbourat, je možno povolát opět stavební úřad, zkontrolovat stavební povolení (na které si děti samozřejmě bohužel před stavbou nevzpomněly) a příbytky rovnou zlikvidovat. Ideální samozřejmě je, pokud máte možnost nechat příbytky stát. Děti se do nich můžou opakovaně vracet a neustále je vylepšovat.

Z čeho se staví domy?

Inspirace Architekti ve škole

Modifikace Jana Netíková

Cílem aktivity je seznámit děti se základními typy materiálů pro stavbu domu.

Pomůcky

vzorky materiálů – kamínky, sláma, dřevo, cihla,
modely domečků ze špachtlí (typ roubenka), hlína

2 hodiny

Zdroje

www.architektiveskole.cz / ‚Z čeho se staví domy‘
www.youtube.com / ‚Silly Symphony - The Three Little Pigs‘

Věk

předškoláci

POHÁDKA

Dětem pusťte video s pohádkou O třech prasátkách, které si stavěly domy ze slámy, kamene a dřeva (lze nalézt např. na www.youtube.com). Poté se s nimi pokuste celý příběh převyprávět a povídejte si s nimi o vlastnostech materiálů – jak jsou lehké či těžké, jak snadné nebo obtížné je z nich něco postavit, jak dlouho vydrží a tak podobně. „*Proč prasátku spadl slaměný dům, když na něj vlk fouknul? Proč kamenný nespadol?*“

Poté si zkuste s dětmi zrekonstruovat příběh pomocí krátké divadelní přehrávky, kde má každé dítě nějakou roli (od vlka po domeček z cihel) a lektor roli vypravěče. Např. „*A prasátko postavilo domeček ze slámy*“ - dvě děti se o sebe opřou dlaněmi a utvoří domeček - „*Vlk do něj fouknul a domeček spadnul.*“ - další dítě pořádně zafouká a dvě děti ztvárnějící domeček spadnou na zem.

PREZENTACE MATERIÁLŮ

Tato aktivita vychází ze hry ‚Z čeho se staví domy‘ z portálu www.architektiveskole.cz, která se věnuje cihle, kameni a dřevu jako stavebním materiálům. Děti rozdělte na menší skupiny, aby byl prostor pro společnou diskusi s lektorem. Ke každému z materiálů přichystejte reálné ukázky předmětů a různě s nimi experimentujte, povídejte si o jejich vlastnostech (např. rozdílné kamínky - hladký/drsný, lehký/těžký,...), možnostech využití atd.

Nakonec se postavte doprostřed delší strany místnosti a říkejte dětem výroky o materiálech. Děti mají za úkol rozhodnout o jejich pravdivosti. Kdo bude souhlasit, poběží na jednu stranu, kdo souhlasit nebude, na stranu druhou. (Výroky lze použít ze hry „Z čeho se staví domy“). Tato část je náročná na dětskou pozornost a proto vyžaduje velké zapálení animátora.

DOMEČEK ZE ŠPACHTLÍ

Ze špachtlí předem vyrobte domečky systémem podobným dřevěné roubence (viz foto). Dětem pak dejte k dispozici hlínu a slámu. Jejich úkolem je vyplňovat spáry mezi špachtlemi hlínou a vytvořit slaměnou střechu.

Co je to fasáda?

Inspirace Architekti ve škole

Modifikace Jana Netíková

Cílem aktivity je nastínit dětem význam fasády na budovách, ukázat různé možnosti a nakonec navrhnout si své vlastní motivy.

Pomůcky

obrazové ukázky různých druhů fasád na různých typech domů,
brambory, vykrajovátka na cukroví, pryže, tempery

2 hodiny

Zdroje

www.architektiveskole.cz / 'Význam fasády na budovách'

Věk

předškoláci
školáci

PŘEDŠKOLÁCI

Co je to fasáda?

Dětem promítněte předem připravené rozličné obrázky domů – různé barvy, detaily, historické i soudobé prvky, okna, střechy, typické i netypické a komentujte jejich specifika. Ptejte se dětí, jakou barvu má jejich dům, z čeho je postaven,...

Vysvětlete dětem termín ‚fasáda‘. Inspirací vám může být např. popis ze hry ‚Význam fasády‘ na budovách z portálu www.architektiveskole.cz (přirovnání budov k lidskému tělu – kostra, kůže,...).

Navrhni si fasádu!

Děti si vezmou papíry velkého formátu (A2). Každé si nakreslí obrys domu dle vlastní fantazie a do něj okna, dveře, patra,... a zapřemýšlí,

jakou fasádu/tvář by jejich dům měl být.

Na řadu přichází brambory a vykrajovátka na cukroví. Rozdejte dětem na půlky nakrájené brambory, nechte je vybrat si tři vykrajovátka. Každé dítě si vyrobí tři tiskátka (s vyřezáváním podejte pomocnou ruku).

V místnosti vyhradíme jedno místo s barvami, kam si děti budou chodit razítka namáčet. Postupně si obtiskáváním na svůj nakreslený dům vytvoří fasádu. Poté ji mohou samozřejmě dotvořit dalšími barvičkami a namalovanými tvary.

Hotové domy vystřihněte a nalepte na velké kartonové plochy. Ty si děti předtím můžou zamalovat pomocí malířských válečků a temper – vyzkouší si tak pořádné natírání fasády. :)

ŠKOLÁCI

Doporučujeme hru

VÝZNAM FASÁDY NA BUDOVÁCH

> www.architektiveskole.cz

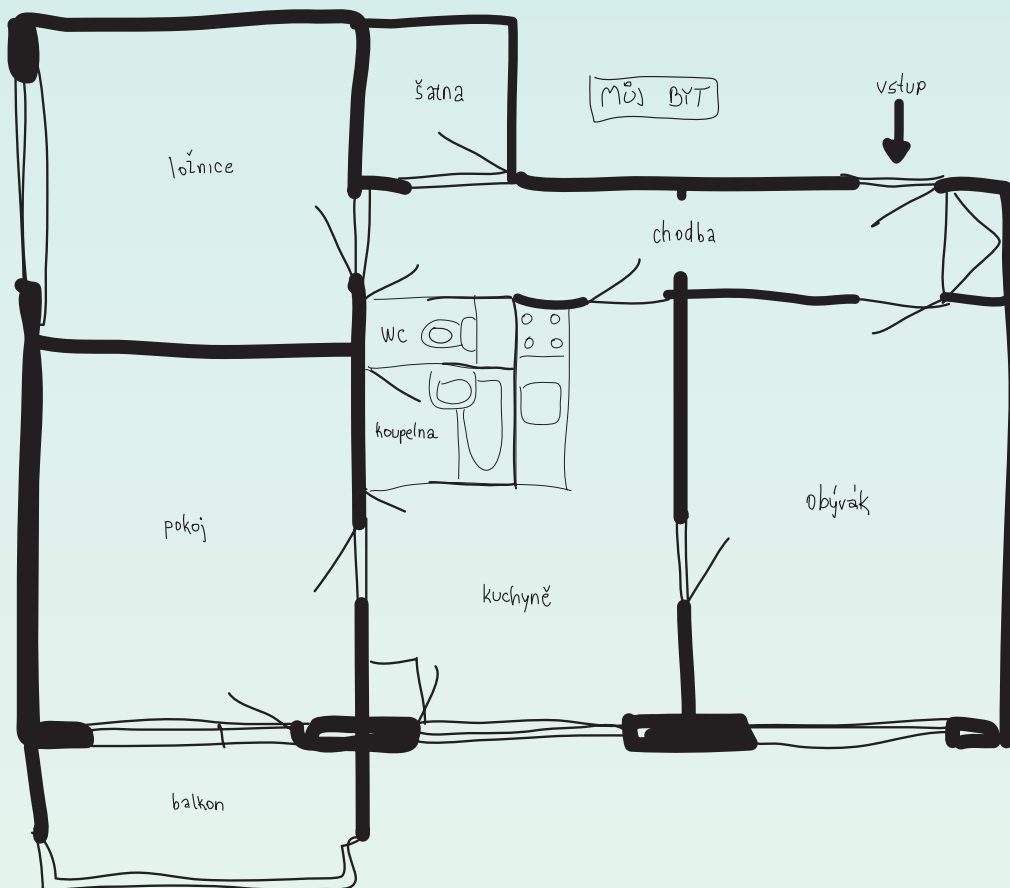
details kolem nás

mapa bytu

co za místnosti máme doma?

ideální pokojíček

Poslední okruh se věnuje tomu, co najdeme v interiérech domů. Uvnitř totiž lidé tráví čím dál více času a proto je kvalita tohoto prostředí neméně důležitá, ať už je řeč o estetice nebo o provozním a funkčním řešení.

Detaily kolem nás

Inspirace Nadace proměny - „Obrazárna v zahradě“

Modifikace Jana Netíková, Karolína Tichá, Zsuzska Mészáros

Aktivita zaměřená na vnímání detailů v prostředí kolem nás. Dobré také pro seznámení se s novým prostředím.

Pomůcky

Dvojce vystříhaných rámečků různých tvarů (kruhy, trojúhelníky, obdélníky, náhodné tvary), bílá trika, fixy na textil.

1,5 hodiny

Zdroje

www.promenyproskoly.cz > Inspirujte se > Aktivity s dětmi, rodiči a učiteli

Věk

předškoláci
školáci

Předem připravte papírové rámečky různých tvarů, od každého dva kusy, aby si jeden rámeček dítě mohlo přiložit ke zkoumanému detailu a druhý, stejný, k ploše (triko, papír) na který bude detail překreslovat. ★

Poté je nabídněte dětem. Jejich úkolem je chodit po prostoru (vnitřní prostory, zahrada...), pozorovat okolí skrz ‚hledáček‘ rámečku a všimnout si detailů, které možná běžně nevnímají. Umožněte dětem vytvořit si i vlastní rámečky, pokud budou chtít.

Když děti najdou zajímavé místo, přiloží na něj rámeček a druhý stejný přiloží na své tričko (popř. na papír). Obtáhnou si obrys rámečku a poté do něj nakreslí, co vidí.

Děti si mohou na trika napsat svá jména (seznámení) a jinak si je volně pokreslit (k čemuž samovolně dochází hlavně u menších dětí).

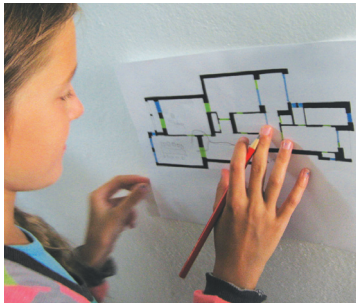
Aktivitu lze samozřejmě vykonávat i bez triček a kreslit na obyčejné papíry.

*
↑

Mapa prostoru

→

Mapa prostoru

Autor Zsuzska Mészáros, Jana Netíková, Lucie Nippertová

Děti se seznámí s vnitřním prostředím, ve kterém se nachází, a naučí se orientovat v plánech domů a zapojovat prostorovou představivost.

Pomůcky

Nakopírovaný plán bytu, školy nebo jiných prostor, kde hra probíhá. Tužka pro každého.

1 hodina

Věk

předškoláci
školáci

Předem nakreslete půdorys bytu, školy nebo jiných prostor, kde hra probíhá a pořídte dostatečné množství kopií ve větším formátu, aby si do něj děti mohly volně dělat poznámky a zapisovat rozměry.

Děti se zeptejte, zda už někdy slyšely slovo „půdorys“ a zda ví, co to je. *„Každý dům má svůj plán, podle kterého se staví. Je to vlastně taková mapa, z které poznáme, kde je jaká místnost a jak se do ní dostaneme...“*

Zeptejte se dětí, zda ví, jak se značí okna a jak dveře. Kde se teď v plánu nachází? Poté je zaveďte ke vchodu a postupně projděte celý byt, ukažte jim všechna zákoutí. V každé místnosti udělejte zastávku. Nechte děti, ať nejprve hádají, kde se nachází (popř. opravte jejich doměnkou) a nechte je nakreslit cestu, kterou do místnosti vešly.

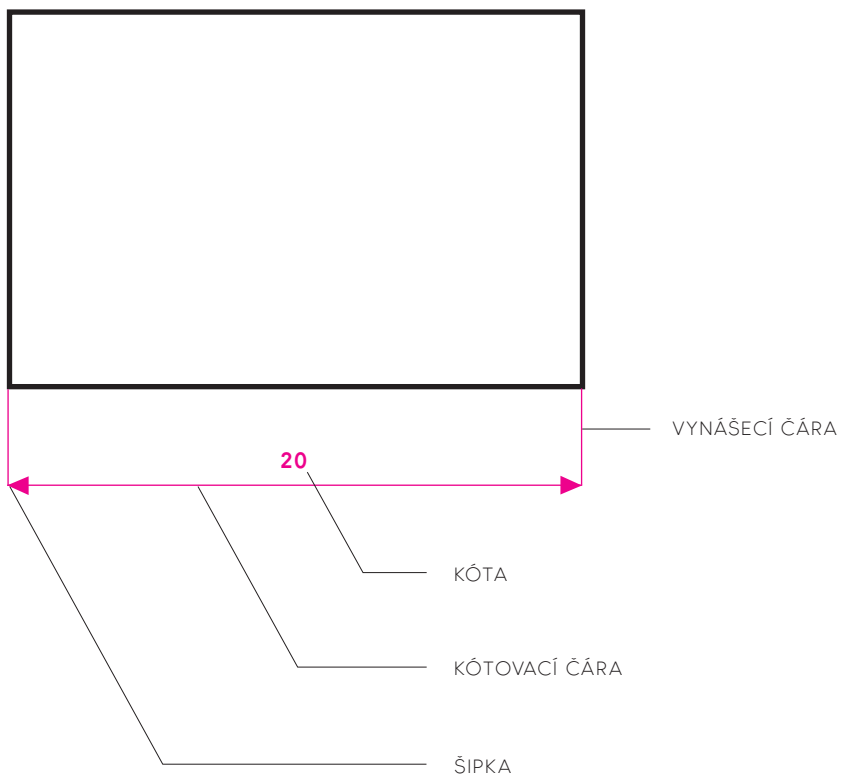
Poté místnost změřte - ne však metrem, nýbrž jinou mírou. *„Jak dlouhá je místnost v přepočtu na lidské kroky? Kolik slepičích kroků měří tato zeď? Kolik žabích skoků je potřeba udělat úhlopříčně? Kolik košťat potřebujeme, abychom se dotkli stropu? Kolik vlasů se vejde podél této stěny?“* Každé dítě měří samostatně. Můžete jim ukázat, jak přehledně zapisovat naměřené údaje do plánu („kóty“ *). Po projití celého bytu se dětí zeptejte, kolik v jednotlivých místnostech naměřily a povídejte si s nimi o tom, proč každému vyšlo jiné číslo. *„Každý z nás je jinak velký a proto i naměřené hodnoty jsou různé. Anička má malou nohu a tak musela udělat více kroků a celá místnost se jí zdá větší.“*

V každé místnosti také můžete děti nechat nakreslit něco, co jim ji připomíná, nebo podle čeho by ji později mohly identifikovat (prostřední místnost - srdce domu, ...). Také můžete schválně nějakou místnost vynechat a poté se s dětmi dopátrat, kde jste ještě nebyli.

Možná modifikace

Schovat někde v bytě poklad(y) a děti jej pomocí slepé mapky musí nalézt.

*kóta = rozměr součásti na technickém výkresu

Vysněný pokojíček

Orientace v plánu domu. Seznámení s prostředím.

Pomůcky

krabice od bot pro každé dítě, odstřížky různorodých látek a dalších materiálů, katalogy nábytku a vybavení bytu (Ikea, Bydlení dnes,...)

3 hodiny

Zdroje

<http://jamesmollison.com/>

Věk

předškoláci
školáci

1

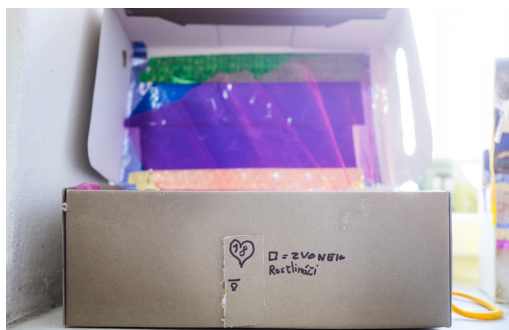
Nejdříve si s dětmi povídejte o tom, jaké místnosti mají doma. Poté je rozdělte do skupin, kdy každá bude mít na starost jednu místnost, a nechte jim nějaký čas, aby dali dohromady vše, co v nich může být a co podle dětí nesmí chybět, např. předsíň – věšák na kabáty, rohožka, zrcadlo, světlo, botník; ložnice – postel, skříň, lampička na čtení, noční stolek. Poté o tom dohromady diskutujte. Povídejte si o tom, kde tráví nejvíce času, co tam dělají a jak se cítí. Diskuzi uzavřete s tím, že každý jsme jiný a proto se nám líbí jiné věci a cítíme se dobře v různém prostředí a tak je to dobře. „Můj dům, můj hrad.“

Závěrem můžete dětem promítnout snímky z projektu fotografa Jamese Mollisona ‚Where Children Sleep‘ a otevřít téma různých kultur, bohatství a chudoby, ...

2

Nyní si zkusíte vytvořit svůj ideální pokojíček! Děti si přinesou krabici od bot. Nachystejte odstřížky různorodých látek a dalších materiálů (kožešiny, linoleum, provázky, krepové papíry, tapety, vzorované a barevné papíry,...). Skvělé jsou také katalogy nábytku a vybavení bytu (např. Ikea) – pro usnadnění manipulace stanovte jedno místo se všemi katalogy, ‚Obchod s nábytkem‘. Do něj si budou děti chodit nakupovat. Menším dětem doporučujeme pomoci se skládáním modelů nábytku, které si posléze sami můžou polepit a nakonec umístit do svého ideálního pokojíčku.

Dále je vše už jen v režii dětí, fantazii se meze nekladou (bazén na střeše pokojíčku nebyl ojedinělý příklad :)

Pohybovky

Na začátku dne či před každou větší aktivitou doporučujeme s dětmi udělat pár pohybových aktivit. Ty slouží k uvolnění, rozpohybování, vybití ranní energie či naopak nastartování do nového dne. Děti se pak lépe soustředí na množství mnohdy nových informací a neznámých druhů činností. Mimo to následující a jim podobné hry napomůžou dětem formou hry lépe pochopit prostor, ve kterém se nachází.

PŘEDSTAVTE SI, ŽE JSTE...

Děti chodí po místnosti a dostávají zadání od lektora, na které mají reagovat a svým tělem ho znázornit. V každém stavu je nechejte setrvat alespoň minutu, aby si ho mohly dobře procítit.

Např.: „ Představte si, že jste největší v místnosti/nejmenší v místnosti/ chcete zabrat co největší plochu/se chcete někam schovat/ se musíte chovat úplně nejtišeji jak umíte.

GORDICKÝ UZEL

Děti si stoupnou do kroužku těsně vedle sebe, zavřou oči a doprostřed předpaží ruce. Poté se každá ruka snaží chytit nějakou jinou ruku. Když se všichni drží, otevřou oči a jejich úkolem je vymotat se bez puštění z chumlu a udělat kruh. Někdy se ukáže, že vznikly dva spojené kruhy v sobě.

JMÉNO S POHYBEM

Hra (nejen) na seznámení. Děti stojí v kruhu. Postupně se každý z nich představuje tak, že řekne své jméno a udělá nějaký pohyb. Ostatní poté jméno s pohybem zopakují.

MOLEKULY

Tato hra nabízí mnoho modifikací a obměn. Zprvu lze děti naučit pár základních variací, které lze postupně rozšiřovat a kombinovat a víc tím v průběhu lekcí trénovat jejich postřeh a vnímání prostoru. Na začátku hry dětem vysvětlíte, co jsou to molekuly. „...malé částice, ze kterých se skládá vše na světě a které se bez ustání pohybují různými rychlostmi. My se teď staneme molekulami a budeme chodit po místnosti různými směry a rychlostmi podle pokynů...“ Také děti upozorníte, že je třeba dbát na bezpečí sebe i druhých (tj. do nikoho schválně nevrážet).

Varianty

- 1. Rychlostní škála 1-5** / kde 1 je pohyb nejpomalejší, skoro neznatelný, 2 je jako po probuzení s protahováním, 3 je rychlost procházkové chůze, 4 běžíme na autobus, 5 spěcháme do cukrárny na zmrzlinu. Děti nejdřív nechejte postupně vyzkoušet všechny varianty a poté je zadávejte na přeskáčku.
- 2. Seskupování** / Děti se pohybují po místnosti a podle počtu zadaného lektorem musí vytvořit skupinu daného počtu. Klasická hra ‚Molekuly molekuly hýbejte se‘.
- 3. Směry** / S dětmi si domluvte různé možnosti směrů, podle kterých se v místnosti budete pohybovat. Např. chůze doprava v kruhu, opačná strana, chůze po špičkách co nejvíc do výšky
- 4. Tvary** / Děti dle pokynů zvárňují různé druhy molekul. Např. představte si, že jste našťvaná molekula a chodíte po místnosti a děláte jen sekavé pohyby/ roznězněná molekula a děláte jen kulaté pohyby/ molekula na moři a všechno kolem vás se vlní/ zmatená molekula co dělá volné, nekoordinované pohyby.

BUBLINA

Děti se v kruhu chytí za ruce. Poté se pomalu přibližují k sobě do středu. „Bublina se nafukuje!“ Všichni foukáme doprostřed, kruh se nafukuje až dokud pomyslná bublina uvnitř nepraskne a děti nespadnou na zem.

Organizátoři

Art's Cool | ArtSchool
Kotlářská 265/5, 602 00 Brno
info@artschool.cz / www.artschool.cz

Ryšavá Hana / Brno / patronka projektu
> *architektka a zakladatelka Art School*
info@hanarysava.cz

Tichá Karolína / Brno / koordinátorka projektu
> *projekt manažerka*
karolina.ticha@artschool.cz

Nippertová Lucie / Brno / architektka projektu
> *architektka*
lucie.nippertova@gmail.com

Veselá Eva / Brno / grafická designérka projektu
> *grafická designérka a ilustrátorka*
evarvesela@gmail.com

Mezinárodní partneři

Bulíková Slávka / Šamorín (SK)
> *fotografka, designérka, pedagog*
Základná umelecká škola Štefana - Németha Šamorínskeho, Šamorín,
Parková 4, 93101 Šamorín
zussamorin@stonline.sk / www.kreativne.wixsite.com/info
bulikova@gmail.com

Mészáros Zsuzsanna / Budapešť (HU)
> *architektka, pedagog*
KÉK - Contemporary Architecture Centre, 1111 Budapest, Bartók Béla út 10-12
info@kek.org.hu / www.designped.com
zsuzska.meszáros@gmail.com

Trojanowska Katerzyna / Kraków (PL)
Villa Decius Association, 28 Lipca 1943 17 a, 30 233 Kraków
www.villa.org.pl / kasia@villa.org.pl

Spolupracovníci projektu

Netíková Jana / Brno

> *pedagog v MŠ*

jana.netik@centrum.cz

Jakšík Petr / Praha

> *architekt*

yakisyk@gmail.com

Čeňková Aleška / Plzeň

> *lektorka animačních programů v Galerii města Plzně*

www.mestoleti.cz / mestoleti@gmail.com

Křížová-Stuchlíková Alice / Brno

> *pedagog na Pedagogické fakultě MUNI*

alicest@email.cz

Stará Kristýna / Praha

> *architektka*

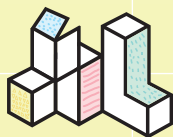
www.architektiveskole.cz

kristyna@architektiveskole.cz

Zbořilová Zuzana / Plzeň

> *architektka, fotografka, pedagog na FDU Ladislava Sutnara ZČU*

www.mestoleti.cz / mestoleti@gmail.com

Hlavní partner projektu

www.visegradfund.org

• Visegrad Fund

Autor projektu Karolína Tichá

Patronka projektu Hana Ryšavá

Text Lucie Nippertová

Grafická úprava a ilustrace Eva Veselá

Brno 2016

